

Sporočilo za medije

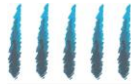
Podeželska krajina v primežu novih razvojnih pričakovanj

V četrtek 18. aprila 2013 je v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje potekal posvet PODEŽELSKA KRAJINA KOT RAZVOJNI POTENCIAL, s katerim je Društvo krajinskih arhitektov Slovenije odprlo interdisciplinarno razpravo o stanju in razvoju slovenske krajine. Dobrih 150 udeležencev posveta je uvodoma nagovoril tudi minister za kmetijstvo in okolje mag. Dejan Židan.

Podeželski krajini pripisujemo simbolni in uporabni pomen in jo razumemo kot eno najpomembnejših prvin nacionalne identitete. Podeželska krajina je hkrati prostor ključnih naravnih virov. Zaradi pomena in razvojnega potenciala krajine si krajinski arhitekti prizadevajo, da bi v krajini zagotovili skladje uporabne in simbolne vrednosti, funkcionalnosti in lepote, ki zagotavlja pričakovano dodano vrednost za kakovostno življenje. Krajinski arhitekti razumejo poreklo krajine in procese, ki jo spreminjajo ter znajo voditi postopke usklajevanja različnih interesov in programov. Zaradi interdisciplinarnih znanj razumejo pomen sodelovanja, ki edino vodi v skladen razvoj z vidika vseh resorjev in lokalnega prebivalstva ter je ključno za uresničitev številnih razvojnih pričakovanj, ki jih gojimo do podeželja.

Minister Židan je v nagovoru poudaril, da na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje dobro slišijo prostorske načrtovalce in upoštevajo njihov klic na pomoč pri varovanju javnega dobra in načrtovanju prostorskega razvoja. Napovedal je, da namerava ministrstvo utrjevati vlogo varuha naravnih virov in povabil navzoče, da se aktivno vključijo v proces priprave novega Programa razvoja podeželja za obdobje 2014 - 2020.

V uvodnem delu je Izidor Jerala, prostorski načrtovalec na Mestni občini Novo mesto z gosti opozoril na aktualno problematiko dogovarjanja in usklajevanja o razvoju podeželja. Pogosto se o razvojnem potencialu podeželja odloča brez dobrega poznavanja razmer in brez podatkov o dejanskem stanju. Raziskave kažejo, da rabe, ki ohranjajo naravne potenciala za primarno rabo podeželja praviloma niso ekonomsko konkurenčne rabam, ki na podeželju iščejo lokacije zaradi nižjih stroškov investicij in obratovanja. Dogovarjanje o razvoju podeželja je izjemno težavno, saj razvojne politike niso usklajene, hkrati pa nimamo ustreznih instrumentov za merjenje njihovih učinkov in pravočasno ukrepanje. Njegovi gostje so poudarili, da stanja na podeželju ne spremljamo ustrezno niti ne raziskujemo sistematično trendov in razvojnih možnosti. Mag. Samo Drobne z Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani je izpostavil in s statističnimi podatki podkrepil problem praznjenja podeželja in hkrati nizke stopnje mestnosti. Dr. Borut Vrščaj z Kmetijskega inštituta Slovenije je opozoril na etično in ekonomsko nesprejemljivo prakso razpršene pozidave kmetijskih zemljišč in namero Nemčije, da doseže ničelno neto stopnjo pozidave že do leta 2025, medtem kot to Evropska komisija pričakuje od vseh članic do leta 2050. Omenil je tudi vseprisoten globalni boj za strateške dobrine, med katere sodijo tudi kmetijska zemljišča. O vplivu kmetijske politike, konkretno subvencij, na stanje in podobo krajine, je na podlagi rezultatov raziskav Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani v svoji predstavitvi govorila dr. Alma Zavodnik Lamovšek. Študije v evropskem merilu uvrščajo Slovenijo med »zelene«, podeželske države. V preteklih desetletjih smo si sicer na vse načine prizadevali postati »urbani«, a se nam to ni najbolje posrečilo: kakovostne urbanosti večinoma nismo uspeli razviti, podeželje pa smo prepustili zaraščanju kulturne krajine in razpršeni poselitvi. Dr. Davorin Gazvoda z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je zbrane spodbudil k razmišljanju o potrebi za oblikovanje povsem nove kulturne krajine, ki ni tradicionalna in je odraz novih tehnologij in rab tal, kar so na Oddelku za krajinsko arhitekturo že večkrat raziskovali s študenti v programih, ki se

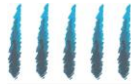
ukvarjajo s podeželskim prostorom. Vsakič se je izkazalo, da je za oblikovanje razumnih razvojnih načrtov zelo pomembna komunikacija z ljudmi, ki na podeželju bivajo in delajo.

V nadaljevanju je pogovor o razvojnih možnostih podeželja predvsem skozi človeški potencial, notranji in zunanji, usmerjala mag. Maja Simoneti, sodelavka Inštituta za politike prostora in podjetja LUZ, d.d. Ruralna sociologinja Majda Černič Istenič z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je predstavila sodobno slovensko podeželsko populacijo kot vse manj drugačno od mestne, hkrati pa povedala, da je v poprečju vendarle še vedno slabše izobrazena in da se hitreje stara kot mestna. Poudarila je, da je krajina pomembna toliko, kot je pomembna ljudem. O novih razvojnih vizijah v PlanuB, ki se vežejo na podeželje, je spregovorila dr. Renata Karba iz Umanotere. Predstavila je štiri ključne razvojne vidike podeželja, ki temeljijo na trajnostni rabi naravnih virov. Zlasti je poudarila priložnosti za razvoj več tisoč delovnih mest, ki se skrivajo v gozdno-lesni verigi in alternativnih energetske virih. Marko Slapnik iz solčavskega Centra Rinka pa je zbranim povedal, kako zelo se obrestuje delovanje lokalne skupnosti, ki se uspe povezati okoli skupnih razvojnih ciljev. Na Solčavskem si ne delajo skrbi z 80 odstotkov območja, zaščitene z Naturo 2000 in dvema krajinskima parkoma. Nasprotno, na svojo pobudo so postali upravljavci krajinskih parkov in izkoriščajo primerjalne prednosti ter se uspešno spoprijemajo z izzivi.

Tretji sklop Prostorska prepoznavnost podeželja je vodila dr. Ana Kučan z Oddelka za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete. Njeni sogovorniki so poudarili problem nenačrtnega in nepremišljenega spreminjanja podeželske krajine, predvsem z razpršeno in tipološko neprimerno gradnjo ter predstavili možne predloge za rešitev nastalih razmer. Umetnostna zgodovinarica dr. Nadja Zgonik z Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani je predstavila stalnost in spreminjavnost podobe, kakor sta se kazali v umetniških delih. Izpostavile je, da sta podstat in skupni imenovalc podob iz različnih časovnih obdobij kmetijska raba in intimno navezovanje kulturne identitete na prostorsko raznolikost, ki ji je skupni imenovalc stik z naravo. Obenem pa je opozorila na očitno skladnost, ki se ne izogiba soočanja starega z novim, podeželja z mestnim, mehke narave s trdnostjo grajenih potez. Arhitektka Marija Prašin Kolbezen iz Občine Črnomelj je predstavila prizadevanja občinske prostorske službe za učinkovitejšo ozaveščanje javnosti glede pomena kakovostne arhitekture, še zlasti v povezavi s prenovo objektov v vaseh in na vinorodnih predelih Bele krajine. Občina je v določila prostorskih aktov prelila izkušnje tradicionalne stavbne tipologije Bele krajine, da bi projektantom služila kot zgled pri načrtovanju novih stanovanjskih objektov. Objavljanje priporočil v lokalnem časopisu, delavnice s študenti in brošure že dajejo rezultate. Arhitekt Aleš Vrhovec je opozoril na neustrezno arhitekturno tipologijo, ki spreminja podobo podeželja; poudaril je tako nujnost doslednega upoštevanja gabaritov in materialov pri prenovah dediščinskih objektov kot tudi pomen kakovostno zasnovane arhitekture, ki lahko tudi v povsem sodobni različici smiselno dopolnjuje podobo podeželskih naselij. Predstavil je tudi idejo o mikroekonomski samovzdržnosti obstoječe razpršene gradnje, ki bi ob razumnem usmerjanju lahko postala konkurenčna prednost Slovenije.

V plenarnem delu posveta so moderatorji skupaj s publiko oblikovali zaključke, s katerimi bo DKAS seznanilo pristojne v državi in skušalo spodbuditi ustrezno ukrepanje.

1. Sodobno podeželje je tako kot urbano okolje izrazito večplastno, v njem se srečujejo raznoliki interesi, od primarnega - za pridelavo hrane - pa do ohranjanja narave, razvoja turizma, upravljanja z vodami, umeščanja infrastrukturnih objektov v prostor in ne nazadnje do skrbi za podobo države. V zadnjih dveh desetletjih se je podoba podeželske krajine spreminjala hitro, nepremišljeno in temeljito ter v več ozirih tudi problematično. Predvsem jo je zaznamovalo vse preveč razpršene pozidave, neustreznih tipologij gradnje in slabo usklajenih posegov v prostor. Obseg in značaj teh sprememb sta že tako prevelika, da je treba ukrepati.

2. Podeželje je v zadnjih dveh desetletjih začelo izgubljati značilno prepoznavnost, kar pomembno prispeva k zniževanju njegovega razvojnega potenciala za lokalno in širšo družbeno skupnost. Razvojne koristi so omejene, tiste, ki izvirajo iz prepoznavnosti (turizem, identiteta) pa ogrožene.

Takšno stanje je posledica slabe prostorske politike in nesposobnosti za upravljanje krajine kot vredne kompleksne družbene/prostorske kategorije.

3. Podeželje je treba razvijati tako, da ohranja svoj potencial za primarno rabo, to je pridelavo hrane, pridobivanje energije, ohranjanje kakovostnih vodnih virov in narave, s tem pa bo lahko ohranilo in razvilo tudi prepoznavno podobo in izkoristilo svoje razvojne potencialne. Vse nove programe je treba zato pravočasno vsestransko strokovno in okoljsko preverjati.

4. Skladen razvoj podeželja je mogoče zagotavljati le na osnovi jasne vizije in integralne strategije razvoja. Oboje je treba oblikovati z vključevanjem vseh deležnikov in vpeti v druge državne in lokalne politike, plane in programe. Za njihovo uresničevanje je treba sistemsko zagotoviti učinkovite mehanizme izvajanja ter ob tem okrepiti vlogo prostorskega načrtovanja ter finančnih instrumentov po načelu "onesnaževalec plača".

5. Izboljšati je treba poznavanje stanja, procesov in kakovosti naravnih in ustvarjenih virov podeželja ter hkrati spodbujati inovacije rabe, ki ohranjajo potencialne podeželja.

6. Podeželje je treba v razvojnih politikah opredeliti kot nacionalno pomemben razvojni vir in pomembno prvine nacionalne identitete ter zagotoviti ustrezne ukrepe za njeno boljše vodeno in nadzorovano upravljanje. Izvajanje razvojnih politik je potrebno spremljati in stalno prilagajati glede na doseganje zastavljenih ciljev.

Ljubljana, 21.4.2013